

Hedersrelaterat våld och förtryck

barnäktenskap, tvångsäktenskap, könsstympning

Mikael Thörn

Nationella Kompetensteamet

mikael.b.thorn@lansstyrelsen.se

Idag

- Igår
- Länkar, webbplats, domar m.m.
- Lagstiftning, MR, Istanbulkonventionen
- Socialtjänstens ansvar

- HRV, barnäktenskap, tvångsäktenskap, könsstympning
- Fallbeskrivningar

- Stöd/skydd LVU

- Förebyggande arbete/föräldrastöd/våldsprevention

Vänd dem inte ryggen!

”Jag har valt att berätta min historia här för er i dag i förhoppning om att det kan hjälpa andra invandrartjejer, så att inte fler behöver gå igenom det jag har fått göra. Om alla drar sitt strå till stacken behöver sånt här inte upprepas. Oavsett vilken kulturell bakgrund man har bör det vara en självklarhet för varje ung kvinna att både få ha sin familj och det liv man önskar sig.

Men tyvärr är det ingen självklarhet för många tjejer. Och jag hoppas att ni inte vänder dem ryggen, att ni inte blundar för dem.

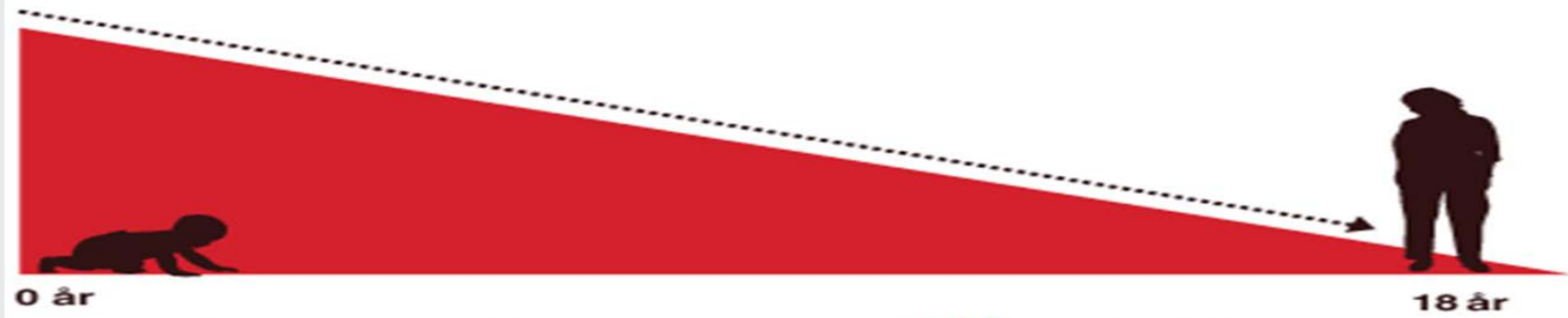
Tack för att ni lyssnade.”

Fadime Sahindal

Tal i Riksdagen den 20 november 2001

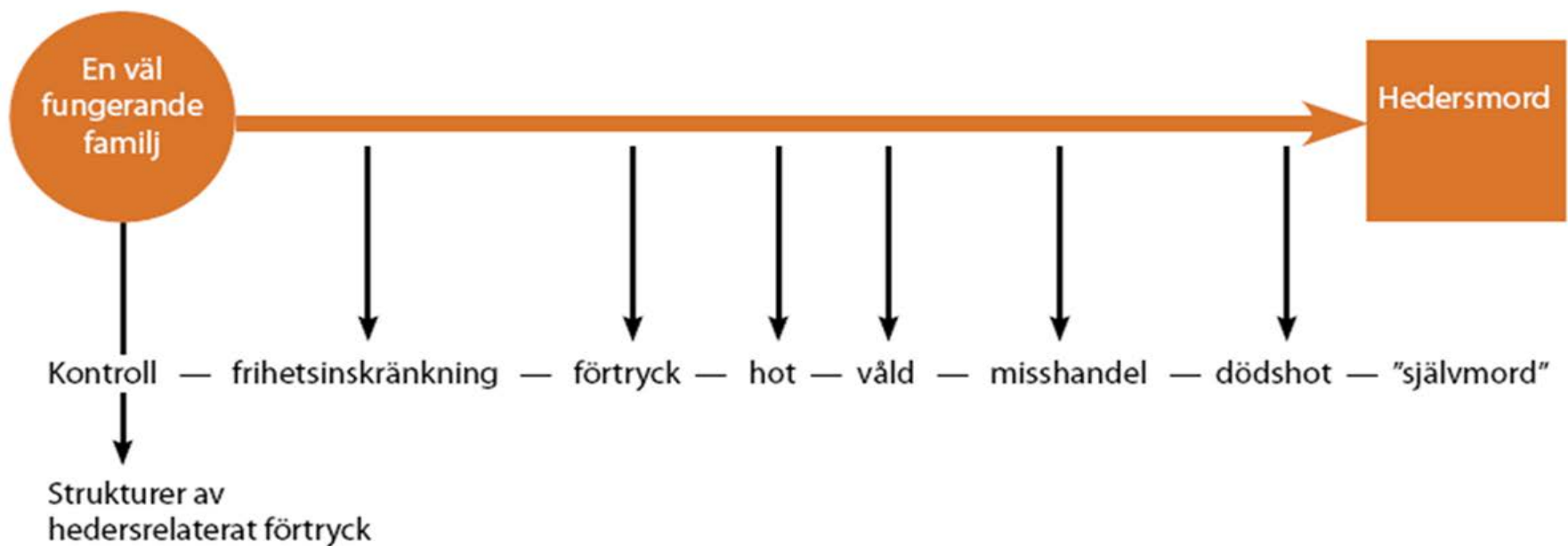

Frihet & livsutrymme för barn som lever **UTAN** hedersförtryck

Frihet & livsutrymme för barn som lever **MED** hedersförtryck

Hedersvåld och förtryck

Hedersrelaterat förtryck som ett kontinuum (Björktomta, 2004).

Pojkar och unga män

- Hur kan vi rikta fokus och påverka pojkar och unga män
- Dubbla roller som förövare och offer
- Representerar familjen utåt
- Kontrollera systrar/kusiner/mammor – begår våld
- Giftn sig med en oskuld
- Föra släkten vidare
- Mer att förlora vid en brytning
- Förlorar status/ställning/makt
- (Men även kvinnor är förövare)
 - Bok - Mäns Heder Rexvid/Schlytter

Förebyggande arbete och föräldrastöd – viktigt för förändring

- Men inte på bekostnad av stöd och skydd till utsatta!
- Våld orsakar stora mänskliga lidande och kostnader för samhället
- Kostnader för våld - Se t.ex. Kap. 3 i SOU 2015:55, EIGE rapport
- Nationell strategi – förslag om att beräkna kostnader för våld
 - Kommunal, regional, nationell nivå
- Utgångspunkt för insatser demokrati, jämställdhet, mänskliga rättigheter, svensk lag.

Hur kan vi förebygga och motverka HRV?

Fundera kring det.

- Insatser till barn och unga
- Insatser till föräldrar

Vad är viktigt att göra, hur och för vem?

Skillnader mellan Sverige och andra länder?

- Jämställdhet
- Jämlikhet

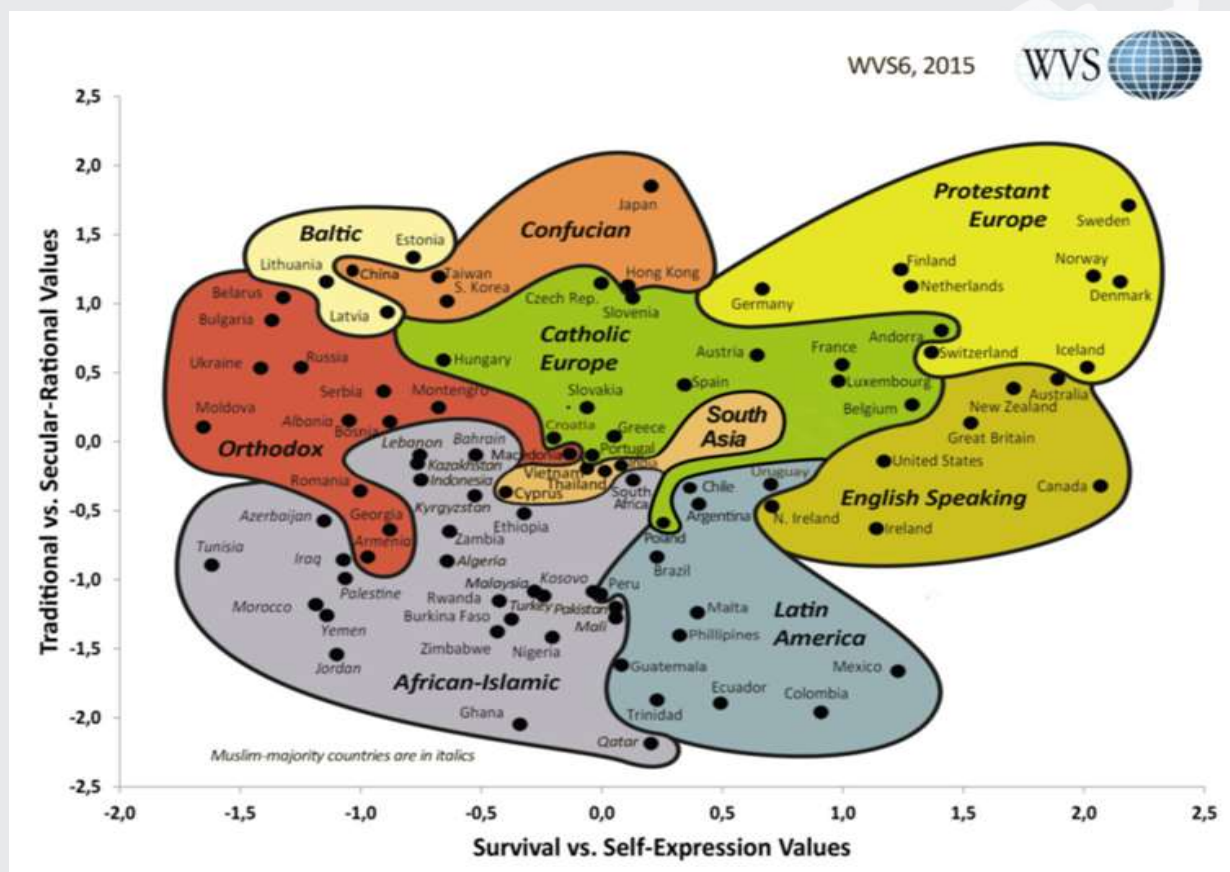
- Demokrati
- Sekulär stat
- Religionens roll

- Lagar (förbud att aga/misshandla barn 1989)
- Individuella fri och rättigheter – Kollektivitet
- Barns rättigheter
- Flickor/kvinnors rättigheter

- Välfärdssamhälle -Staten – Klanen
 - Böcker: Weiner – Klansamhälle, Brinkemo - Mellan klan och stat

World value survey

Global Gender Gap

- World Economic Forum (WEF)
- [Global Gender Gap \(GGG\) Report](#).
- I GGG Report 2013 mäter WEF klyftan mellan män och kvinnor i 136 länder utifrån fyra huvudkategorier:
 - ekonomisk jämlikhet,
 - jämlikhet i politisk representation,
 - jämlikhet vad gäller hälsa, samt
 - jämlikhet vad gäller utbildning
- Sverige på plats 4 av 136 länder i jämställdhetsindex.

Till familjen

”Vi har båda pratat med er om att flytta för att studera och ni sa att det var förbjudet tills vi gifte oss. Men det enda vi vill är att studera i en annan stad. Vi vet att vi kommer klara av universitetet och vi kommer hjälpa varandra eftersom vi är systrar. Vi älskar er med hela vårt hjärta och eftersom vi inte fick er tillåtelse måste vi göra detta på egen hand. Om vi hade berättat hade ni aldrig låtit oss”.

Så inleddes de två systrarnas (19 år och 22 år) sms-meddelande till familjen i mitten av augusti, efter att de sökt och kommit in på sina drömutbildningar i U och S. I största hemlighet hade de rymt från hemmet och flyttat in i en lägenhet i U, utan att berätta något för familjen. Rädslan var stor för vad som annars skulle kunna hända.

Till socialtjänsten

”När jag och min syster nämnde att vi gärna skulle vilja studera i någon annan stad sa han åt min syster att han kommer slänga henne genom fönstret/väggen om hon någonsin öppnar sin mun igen”.

Syskonen hade tidigare varit utsatta för hot från pappa och fått reda på att de måste gifta sig med en person som familjen utser.

Syskonen sökte hjälp på socialtjänsten. Vad hade ni gjort?

Syskonen sökte inte hjälp utan

De båda systrarnas äldre syster lyckades dock lokalisera sina syskon, och i samband med att den 19-åriga systern skulle skriva in sig på sin drömutbildning till arkitekt i S stod delar av familjen och väntade på henne utanför skolan. Pappan ska bryskt ha fört ut henne ur skolan, innan hon hann skriva in sig, vilket gjorde att skolpersonal befarade att hon kunde ha blivit kidnappad och kontaktade polisen.

Socialtjänsten kontaktades också

Polisen och socialtjänsten

Flickorna fick stöd och skydd.

Polisen utredde misstänkta brott. Pappa, mamma och äldre syster åtalades.

Pappan dömdes av Stockholms tingsrätt till fängelse i ett år och tre månader för olaga frihetsberövande, men också olaga hot och ofredande. De sistnämnda brotten har bland annat att göra med att den 22-åriga systemen ska ha tackat nej till att gifta sig med en man hon aldrig tidigare träffat, vilket gjorde pappan mycket upprörd. Han ska bland annat ha sagt att hon gjorde honom till åtlöje, förstörde hans rykte och att han skulle döda henne.

Mamman döms till fängelse i ett år, för det olaga frihetsberövandet. Äldre systemen friades.

Samverkan

En bra fungerande och konkret samverkan mellan skola och socialtjänst kan vara avgörande för att:

1. Uppmärksamma barn och unga som far illa eller riskerar fara illa tidigt
2. Kunna utreda och ge barn och unga adekvat stöd och hjälp utifrån sina behov och rättigheter

Viktigt med handlingsplan och rutiner som är:

aktuella, adekvata och kända
används och följs upp

HRV är brott mot mänskliga rättigheter och svenska lagar

FN:s konventioner

- Kvinnokonventionen
- Barnkonventionen (ska bli lag i Sverige)
- Europarådets Istanbulkonvention
- EU:s brottsofferdirektiv
- Svenska lagar som BrB, t.ex. misshandel, grov kvinnofridskränkning, olaga hot, äktenskapstvång, könsstympning

Bestämmelser i FB, SoL, LVU, Skollag, Hälso- och sjukvårdslag m.fl.

Barnkonventionen innebär bl.a.

- 1** Alla barn har samma rättigheter och lika värde.
- 2** Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn.
- 3** Alla barn har rätt till liv och utveckling.
- 4** Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.

Barnkonventionen

Artikel 19

Varje barn har rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld, övergrepp, vanvård eller utnyttjande av föräldrar eller annan som har hand om barnet.

Artikel 24

Varje barn har rätt till bra hälsa och rätt till sjukvård. Traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa ska avskaffas.

Kvinnokonventionen (CEDAW)

FN:s Kvinnokonventionen – en konvention med målet att eliminera alla former av diskriminering av kvinnor; *The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women* (CEDAW)

Artikel 2 – Skyldighet att avskaffa diskriminering av kvinnor

De stater som har anslutit sig till Kvinnokonventionen, är skyldiga att avskaffa all diskriminering av kvinnor samt vidta lämpliga åtgärder för att främja jämställdhet mellan könen

Artikel 5 – Stereotypa roller

Konventionsstaterna ska på alla sätt motverka fördomar, seder och bruk som grundar sig på att det ena könet är underlägset eller på stelnade könsroller.

Forts.

Artikel 16 Äktenskap och familjeliv

Kvinnor ska ha samma rätt som män att gifta sig och att välja vem de vill gifta sig med.

Kvinnor ska bara gifta sig och skaffa barn om de själva vill.

Kvinnor och män har samma rättigheter och skyldigheter när de är gifta, och om de skiljer sig.

Kvinnor och män har samma rättigheter och skyldigheter när de är föräldrar, både de som är gifta och ogifta, när det gäller frågor om barnen.

REGERINGENS DEFINITION AV HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK

Utgångspunkten för arbetet är regeringens definition av hedersrelaterat våld och förtryck. Definitionen lyder:

”Hedersrelaterat våld och förtryck liksom mäns våld mot kvinnor generellt, har sin grund i kulturella föreställningar om kön, makt och sexualitet. I hederstänkandet står föreställningar om oskuld och kyskhet i fokus och familjens rykte och anseende ses som avhängigt flickors och kvinnors faktiska eller påstådda beteende. Kontrollen kan sträcka sig från begränsningar i vardagen som rör exempelvis klädval, socialt umgänge och rörelsefrihet till livsval som utbildning, jobb, giftermål och skilsmässa. Det är inte ovanligt att kontrollen utvecklas till hot om våld och våld och ibland dödligt våld. Pojkar samt homosexuella, bisexuella och personer med könsöverskridande identitet och uttryck kan också drabbas.”

(Reg. skr. 2007/08:39 s 12-13)

Hedersrelaterat våld

- I Sverige finns möjlighet för föräldrar att uppfostra sina barn utifrån olika filosofiska, kulturella, psykologiska, religiösa etc. övertygelser.
- Så länge det inte bryter mot svensk lag
- Barnaga, könsstympning, tvångsäktenskap
- Alla barns lika värde och rättigheter

Hedersrelaterat våld

- Alla har samma rättigheter/skyldigheter oavsett vad de heter, var de bor eller var de kommer ifrån.
- HRV är ett problem för utsatta svenska individer.
- Alla har vid behov rätt till stöd/skydd.
- Tolerans – för vem?

Föräldrabalken

- 6 kap 1 §
Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran.
Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.
- 6 kap 2 §
Vårdnadshavaren har ansvaret för att barnets grundläggande behov tillgodoses.
- 6 kap 11 §
Vårdnadshavaren har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga förhållande med hänsyn taget till barnets ålder och utveckling

Socialtjänstlagen, SoL

- 1 kap. 2 § SoL *Hänsyn till barnets bästa*
- 2 kap . 1 § SoL *Kommunens ansvar för socialtjänst, yttersta ansvar för att enskilda får det stöd och hjälp de behöver.*
- 3 kap. 3 § SoL *God kvalitet*
3 kap 4, 5 §§ SoL **Samverkan**
- 4 kap. 1 § SoL *Bevilja bistånd – Stödinsatser*
- 5 kap. särskilda bestämmelser för olika grupper
- 5 kap. 1 § SoL *Barn och unga*
5 kap. 1a § SoL **Samverka med andra(barn)**
5 kap. 11 § SoL *Brottsoffer – alla, men särskilt kvinnor och barn*
- 11 kap. 1 § SoL *Socialnämndens utredningsskyldighet*
11 kap. 2 § SoL *Utredning (barn-skydd)*
- 14 kap. 1 § SoL *Anmälningsskyldigheten*

Brottsoffer enligt 5 kap. 11 § SoL

Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att **den som utsatts för brott och dennes närstående** får stöd och hjälp.

Socialnämnden ska särskilt beakta att **kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående** kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden ansvarar för att **ett barn, som utsatts för brott**, och dennes närstående får det stöd och den hjälp de behöver.

Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett **barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående** är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

14 kap. 1 § SoL- Anmälningsskyldighet

Vissa myndigheter(skola, förskola mfl.) är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att barn far illa

1a §

Socialnämnden bör erbjuda barn, vårdnadshavare och anmälare möte

1b §

Socialnämnden får informera den som gjort anmälan att utredning inletts

Sådan information ska på begäran lämnas till anmälaren

1c §

Var och en bör anmäla till socialnämnden

Utredningsskyldighet

11 kap. 1 och 2 §§ SoL

Socialtjänsten ska skyndsamt inleda utredning om vad som genom ansökan eller anmälan kommit till nämndens kännedom och kan föranleda åtgärd.

Skyddsbedömning.

- Föreskrifter från Socialstyrelsen SOSFS 2014:4 om våld i nära relationer
- Gäller hälso- och sjukvården och socialtjänsten
- Gäller från 1 oktober 2014
- Bland annat: Alla barn ska utredas

Socialtjänsten ansvar för barns skydd

Socialtjänsten har stora muskler och kan vid behov ytterst skydda barn från föräldrar vid våld, övergrepp, hedersrelaterat våld

LVU är en skyddslagstiftning

- LVU
 - § 2 miljö
 - § 3 beteende
 - § 6 omedelbart omhändertagande
 - § 14 umgänge, skydda vistelseadress
- Inom en vecka underställa förvaltningsdomstol
- Ansöka inom 4 veckor

Socialtjänstens ansvar

- Upptäcka/identifiera
- Utredda/bedöma
- Ge stöd/skydd och insatser för personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck
- Barnet den utsattas behov ska vara i fokus
- Bestämmelser och stöd finns i SoL, LVU och SOSFS 2014:4

Utgångspunkter vid anmälan/ansökan

Bedömning ska ske snabbt och måste få ta viss tid:

- **På neutral och säker plats**
- **Utgå ifrån flickans/pojkens situation och behov**
- **Lyssna - fråga**
- **Ta god tid**
- **Var noggrann - dokumentera**
- **Informera om olika former av insatser/stöd**
- **Klargör socialtjänstens roll**
- **Använd tolk vid behov**
- **Inge hopp**
- **Bedöm behovet av akut hjälp – Agera!**

Utsatt ska under tiden ha telefonnummer till ansvariga handläggare, socialjour och polis om situationen skulle bli akut.

Frågemanual

Två allmänna frågor

- **Vad är det du vill göra som du inte får göra?**
- **Vad är det du måste göra som du inte vill göra?**

Frågemanual

Specifik frågemanual med konkreta frågor bla.:

- Anledning till kontakt nu? Akut händelse?
- Hur är hennes livssituation nu jämfört med tidigare?
- Är hon utsatt för hot, kränkningar och våld?
- Av vem, på vilket sätt och hur ofta?
- Vad har hon för begränsningar, tider och kontroll?
- Vem kontrollerar henne? När, var, hur?
- Vad måste hon göra hemma när det gäller städning, matlagning, hushållssysslor, passning av syskon etc?
- Får hon vistas ute själv och med kamrater?
- Har hon någon fritidsysselsättning?
- Är hon förlovad/bortgift mot sin vilja?

Vid första möten och utredning klargörs

- Anledning till kontakt nu
- Bakgrund
- Tidigare kännedom inom socialtjänsten
- Utsatt för hot, våld, kränkningar
- Risk för att bli bortgift-barn-/tvångsäktenskap
- Rörelsefrihet/begränsning
- Ökad begränsning och kontroll med stigande ålder
- Förhållande till föräldrar, syskon och släkt
- Egna tankar om lösning
- Akut situation/skyddsbehov

Utredning barn

För övrigt bör, enligt [SOSFS 2014:4](#), en utredning av våldsutsatta barn, barn som bevittnat våld och barn som har utsatts för hedersrelaterat våld eller för våld av en partner omfatta följande:

- barnets behov stöd och hjälp akut, inklusive vård eller boende i ett annat hem än det egna
- våldet karaktär och omfattning
- våldets påverkan på barnet och dess relation till föräldrarna
- barnets egen uppfattning om våldet
- vardera föräldrarnas uppfattning om våldet konsekvenser för barnet
- barnets behov av stöd och hjälp på både kort och lång sikt

Utredning barn

- Enligt SOSFS 2014:4 är det ett krav att socialtjänsten när det gäller utredningar av barn som utsatts för våld av en närstående, av en partner eller för hedersrelaterat våld samt barn som bevittnat våld av eller mot en närstående ska göra en bedömning av risken för att utsättas för ytterligare våld.

Utredning

- Se helheten
- Hedersrelaterat våld och förtryck
- Över tid
- Kollektiv - Individ
- Inte bara t.ex. barnäktenskap
- Ofta flera brister i omsorg, begränsningar, hot, kontroll, kränkningar och våld

- Enskilda samtal
- Barns/utsattas rättigheter i fokus

- Polisanmälan av misstänkta brott

Hot – och riskbedömning

Riskbedömning ska ske under utredning.

Behöver göras flera gånger.

Använd som en del av riskbedömningen standardiserade riskbedömningsinstrument som:

- Sara
- Patriark (HRV)
- Freda

Riskbedömning - Varningssignaler

Synliga skador på flickan

Konkret utsatt för hot, våld och kränkningar

Flera inom familjen utsätter henne för kränkningar, hot och våld

Rigid kontroll av fritid, klädsel, kamrater

Hot, våld och kontroll har ökat successivt med stigande ålder

Konkreta planer på äktenskap mot flickans vilja

Är redan bortgift/förlovad

Utsatt för sexuella övergrepp

Icke accepterad pojkvän

Avsaknad av stöd inom familjen - eller av stöd från vuxna utanför familjen

Familjens bakgrund

Bortgifta syskon/personer finns i familj/släkt

Tidigare våld mot barnen - Våld mellan föräldrar

Patriarkal familjestruktur, isolerade familjer - starkt hederstänkande

Tidigare aktuella inom socialtjänsten gällande barn som far illa

Tidigare dömda för våldsbrott

Stödinsatser – Långsiktigt stöd

Hållande struktur

- HvB eller familjehem
- Långsiktigt stöd och skydd
- Skyddade personuppgifter
- Skolgång
- Hälsa- och sjukvård (trauma)
- Kontaktperson
- M.fl. insatser efter behov

- Kontinuerlig uppföljning av socialtjänsten

Fallbeskrivningar

LÄNSSTYRELSEN

ÖSTERGÖTLAND

Vad innebär lagstiftningen?

Straffrättsliga lagändringar:

- Det nya brottet **äktenskapstvång**
 - Straffbart på försöks- och förberedelsestadiet
 - Undantas från kravet på dubbel straffbarhet; i det fall att äktenskapet ingås utomlands behöver tvångsäktenskap inte vara ett brott i det land äktenskapet ingåtts
- Det nya brottet **vilseledande till tvångsäktenskapsresa**

Informationsfilmer – lagstiftning tvångsäktenskap

Informationsfilm –
lagstiftning
tvångsäktenskap till unga

Informationsfilm –
lagstiftning
tvångsäktenskap till
yrkesverksamma

Anmälda brott och domar

Äktenskapstvång m.m.

Antal polisanmälningar om äktenskapstvång m.m. sedan ny lag 1 juli 2014 – augusti 2016: 111

Två åtal.

En fällande dom i juli 2016. Överklagad till HR. Dom fastställd HD.

Flera utredningar pågår nu om misstänkta brott.

Troligen flera åtal inom de närmaste veckorna.

- Åklagarmyndighetens Polismyndighetens rapporter 2016

Könsstympning

Antal polisanmälningar om misstanke om könsstympning under 2015: 14

Två fällande domar i Göteborg 2006.

Till Migrationsverket

- ”Jag är bara som en docka som inte vet vad som håller på att hända, allt jag förstår är att jag är bortgift till en kille som jag aldrig vill leva med... Jag är helt ensam och har ingen i familjen vid min sida så snälla hjälp mig på ett sätt så att ingen får reda på att jag har nekat honom. Ni är de enda som jag vet att jag kan vända mig till och jag hoppas att ni hör mitt rop på hjälp... om ni inte hjälper mig så är jag rätt säker på att detta kommer att sluta i hedersmord. Snälla hjälp mig.”

Till socialtjänsten

- I februari 2015 bad X socialtjänsten om hjälp. Hon berättade att pappan beslutat att gifta bort henne i Afghanistan och att föräldrarna höll henne "fången". De hade tagit ifrån henne telefonen, krävt att hon skulle göra slut med pojkvännen, förbjudit all kontakt med vänner. Hon tilläts bara gå till arbetet och sedan direkt hem. Oftast stod pappan utanför hennes arbetsplats och vaktade.

Till socialtjänsten, fortsättning

- Av X ansökan gjordes en tjänsteanteckning där det konstaterande att om X "varit under 18 så skulle man kunna göra mer men nu finns det inte mycket att göra" och ett OBS "suicidrisk" .
- X fortsatte be socialtjänsten om hjälp, hon var i kontakt med tre olika socialsekreterare. Vad visste och vad gjorde de därefter för att hjälpa henne?

Till socialtjänsten, fortsättning

- ”Jag fick ett mail från X tre timmar innan hon skulle åka till T för att gifta sig. Där skriver hon att pappan sagt att X skulle välja mellan att gifta sig eller dö. Hon skrev också att hon kände för att ta livet av sig för att slippa gifta sig”.
- ”Jag fick ett mail i juli 2015 där X bad om hjälp med att anmäla pappan för att han var ute efter pojkvännen. X skrev att pappan var beväpnad med kniv”.

Till socialtjänsten, fortsättning

- ”Mailen från X var mest korta. Ibland har det bara stått: ‘Hjälp mig’”
- ”När vi träffades i början av juli 2015 skulle hennes pappa snart komma till Sverige. Han och X skulle sedan gå till skatteverket för att registrera äktenskapet...Vi diskuterade hur X skulle kunna undvika att få äktenskapet registrerat men vi hittade ingen lösning.”
- Ingen lösning?

Stöd, skydd och dom

- X rymde från föräldrahemmet i november 2015. Hon och hennes pojkvän fick ett skyddat boende. I december ansökte hon om äktenskapsskillnad från maken i Afghanistan och åberopade tvångsgiftet.
- Misstänkta brott polisanmäls. Polis och åklagare utreder misstänka brott mot X och pojkvän. Åtal väcks.
- 15 juli 2016 dom i Lunds tingsrätt. Hovrätten. HD.
- Pappan m.fl. dömdes för bl.a. äktenskapstvång, olaga hot, olaga frihetsberövande, rån, sexuellt ofredande, utpressning, misshandel till fängelse i fyra år (tre år).

Från Migrationsverket till socialtjänsten

- En 13 årig nyanländ flicka Z ska placeras hos sin moster.
- I familjen bor även mosters son X 23 år.

Placering hos familjehem/moster

- Flickan placerades hos mostern/familjehem i kommun A
- Ett år senare framkommer att hon är gravid.
- Hon har inte gått i skolan. Hon har varit gift i barnäktenskap med mosterns son sedan hon var 12 år.
- Vad gör ni?

Fall 1: Flicka 17 år.

- Föräldrarna skilda, mamman har gift om sig och har ny familj. Familjen bor i Sverige.
- Pappan har varit och är en inflytelserik person bland sina landsmän.
- Flickan har bott hos mamman sedan skilsmässan men haft umgänge med pappan.
- Flickan åkte på "semester" till pappa och har inte kommit hem till mamma enligt planering. Pappa bor i en annan kommun i Sverige.
- Mamman ringer socialtjänsten, mycket orolig för flickan. Mamman säger att flickans pappa har gift bort/lovat bort henne till en man som bor i pappans kommun.
- Socialtjänsten i pappans kommun har på begäran av socialtjänsten där flickan bor möten med flickan vid tre olika tillfällen (i lägenheten där pappa bor, pappa med flera har suttit i rummet bredvid varje gång socialtjänsten träffade henne).
- Flickan berättar att hon vill stanna där frivilligt och att hon inte vill hem till mamman, att hon valt mannen själv och att ingen har tvingat henne till någonting.
- Flickan har varit aktuell hos socialtjänsten tidigare då pappan utsatte henne och syskonen för misshandel p.g.a. att han inte accepterar att mamman har gift om sig och att hans aggression gått ut över barnen. Flickan gjorde då en polisanmälan som lades ner.

Fortsättning fall 1 flicka 17 år:

Vad gjorde socialtjänsten:

- Beslutade om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU och hemlighållande av vistelse ort enligt 14 § LVU.
- Hämtade flickan och placerade henne på ett skyddat boende som har kunskap och erfarenhet av HRV.
- Gjorde en polisanmälan om misstanke om äktenskapstvång.
- När flickan kom till skyddat boende berättade hon sanningen om vad som hänt; Att hon hade lovats bort av pappan till en man som han valt åt henne.
- Socialtjänsten ansökte om vård enligt LVU.
- Förvaltningsrätten beslutade att flickan ska beredas vård enligt 1 och 2 § § LVU. Beslutet överklagades till Kammarrätten som avslog överklagandet.

Könstympning är ett brott mot barn

- Brott mot svenska lagar
 - Lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor
 - 1999 infördes en ny lagparagraf. Brott även om könsstympningen skett utomlands.
 - 2010 preskriptionstiden förlängs fram till den dagen barnet fyller 18 år
- Brott mot mänskliga rättigheter
 - FN:s konvention om barnets rättigheter
 - FN:s kvinnokonvention
- Även brott mot andra lagar, BrB – Se helheten

Könsstympling

- Frihet från våld och förtryck – för alla
- Rätt till stöd, skydd och vård för redan utsatta
 - Ingen ska behöva lida av konsekvenser av kks
 - 38 000 kvinnor /7 000 flickor är könsstympade i Sverige - Socialstyrelsens kartläggning (2015)
- Stöd finns i bl.a.
 - Hälso- och sjukvårdslagen
 - Socialtjänstlagen
 - LVU (ytterst för att skydda barn)

Tidigare satsningar mot könsstympling

- Fram till år 2005 regeringsuppdrag till Socialstyrelsen m.fl.
- Göteborg i början på 2000-talet
 - bra förebyggande arbete, information, särskild kunskap hos myndigheter (t.ex., hälso- och sjukvård, polis, socialtjänst och åklagare) och organisationer m.fl., samverkansgrupp m.m.
 - två fällande domar för könsstympling (2006, enda i Sverige)
- Därefter har det förebyggande arbetet och kuskapen om könsstympling generellt försämrats hos myndigheter
 - Varför då? Var könsstympling "löst" och inte längre ett problem?
- Inga nationella satsningar förrän år 2013

Fallbeskrivning Könsstympning

En mamma kontaktar socialtjänsten och uppger att hennes dotter, A 10 år, och son, B 12 år, hållits kvar utomlands av sin pappa under ett år.

Föräldrarna är skilda men har gemensam vårdnad.

Mamman hade gett ok till att pappan skulle få ta med sig barnen utomlands i två månader. Nu har det gått ett år.

Dotter A har fått hjälp att fly till ett annat grannland och där kontaktat svenska ambassaden. Mamman har fått uppgifter om att dottern har könstympats och att hon skulle giftas bort av pappan men flydde med hjälp av journalist. Mamman vill ha hjälp.

Första dom om könsstympling i Sverige 2006

- Flickan undersöks på ambassaden. Hon är könsstympad.
- Socialtjänsten, via UD och ambassaden i Nairobi hjälper flickan tillbaka till Sverige och mamman.
- Hon läkarundersöks, kks bekräftas.
- Flickan och mamma får stöd av socialtjänsten.
- Pappan polisanmäls.
- Mamman får hjälp att ansöka om enskild vårdnad.
- Pappan återvänder med sonen senare.
- Pappan grips, polisen utreder och åklagare åtalar.
- Döms för könsstymplingen m.m. till fyra års fängelse.
 - Göteborg tingsrätt. Hovrätten (2006)

Fallbeskrivning: En ettårig flicka

I samband med ett blöjbyte uppmärksammar förskolepersonal att en ettårig flickas underliv verkar se annorlunda ut, skadat/sårigt. Flickan verkar ha ont i underlivet när personalen ska tvätta henne.

Familjen har nyligen varit på resa till sitt tidigare hemland.

Personalen kontaktar socialtjänsten och undrar vad de ska göra?

Forts:

- Förskolan gör en anmälan till socialtjänsten.
- Hur kan socialtjänsten agera?

Regeringsuppdrag

Socialstyrelsen och Länsstyrelsen 2013-2015

- Socialstyrelsen (hälso- och sjukvården)
 - En webbutbildning med fokus på bemötande
 - Ett handledningsmaterial för samhällskommunikatörer
 - Ett kunskapsstöd till hälso- och sjukvården om vård, behandling och om förebyggande arbete

www.socialstyrelsen.se

- Länsstyrelsen Östergötland
 - Våga se - En vägledning för stöd, vård och skydd av flickor och kvinnor som är eller riskerar att bli könsstympade (socialtjänst, skola m.fl.)
 - Informationsfilmer - Till yrkesverksamma, vårdnadshavare samt barn och unga
 - Nationellt kompetensteam
 - Särskild webbsida: www.hedersfortryck.se

Arbetet mot könsstämpning av flickor och kvinnor

- Vägledningen "Våga se"
- Kortare informationsfolder "Våga se"
- Tre informationsfilmer
 - yrkesverksamma, unga och vårdnadshavare
 - Filmerna till unga och vårdnadshavare kommer ha dubbats/ översatts till tio olika språk
- Särtryck från Norrköpings tidningar om könsstämpning
Se och beställ från www.hedersfortryck.se

Våga se - En vägledning för stöd, vård och skydd av flickor och kvinnor som är eller riskerar att bli könsstämpade

Vi måste våga se - en informationsfolder om könsstämning av flickor och kvinnor

Informationsfilmer – om könsstämpning av flickor och kvinnor

Informationsfilm –
könsstämpning till unga

Informationsfilm –
könsstämpning till
yrkesverksamma

Informationsfilm –
könsstämpning till
vårdnadshavare

Länsstyrelsen Östergötland–riktade satsningar 2015

Riktade satsningar till ca. 70 kommuner (socialtjänst, skola m.fl.) har medfört bl.a.:

- Tystnaden om könsstämpning har upphört
- Stort engagemang
- Ökad kunskap om könsstämpning och dess konsekvenser
- Bättre kunskap om lagstiftning och rättigheter
- Nya rutiner har skapats
- Särskilt ansvariga personer/samordnare har utsetts
- Samverkan har utvecklats inom och mellan myndigheter

- Fler könsstämpade flickor/unga kvinnor har sökt stöd/vård

Ur Länsstyrelsens rapport till regeringen 2016

Vad säger barn och unga?

- Informera alla om rättigheter och om könsstympling och dess konsekvenser
- Våga prata med oss och fråga
- Se oss och hjälp oss
- Samhället ska bestämma att alla ska få vård
- Fråga direkt när vi kommer till Sverige

- Påverka föräldrarna – det är föräldrarna som för skadliga traditioner och sedvänjor som könsstympling vidare

Ur Länsstyrelsens rapport till regeringen, 2016

Länsstyrelsen Östergötlands nationella Kompetensteam

010-223 57 60

Telefonen är bemannad måndag till fredag 09:00 – 16:00

www.hedersfortryck.se

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

LÄNSSTYRELSEN

ÖSTERGÖTLAND

Könsstympning

Ärenden som rör könsstympning – 8 procent (90 flickor/unga kvinnor)

- Konsekvenser av könsstympning – 42 flickor/unga kvinnor
 - Minst 31 flickor under 18 år varav minst 11 flickor under 15 år
- Oro för att könsstympning ska ske – 35 flickor
 - Samtliga flickor under 18 år varav 32 flickor under 15 år
- Misstanke om att könsstympning har skett – 12 flickor
 - Samtliga flickor under 18 år varav 11 flickor under 15 år

(Antal polisanmälningar om misstanke om könsstympning under år 2015: 14)

Ännu inga åtal - Utredningarna avskrivna

Nu 2016 pågår flera polisutredningar gällande misstanke om könsstympning

Att gå från ord till handling

- Lagar och rättigheter finns
 - Det är inte problemet
 - Utan tillämpningen brister
- Kunskap finns om könsstympling
 - Men inte överallt
 - Men används inte alltid
 - Stora skillnader i kunskap mellan kommuner, skolor och verksamheter
 - Behövs att alla har grundläggande kunskap
- Några personer/verksamheter behöver särskild kunskap/kompetens
 - Bl.a. inom hälso- och sjukvård (MVC/BVC, Ungdomsmottagning m.fl.), förskola, skola, socialtjänst, SFI, flyktingmottagande, polis och åklagare

Framgångsfaktorer hos myndigheter vid HRV

1. Kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck
2. Se helheten vid utredningar (kollektivet, fler brott)
3. Konkret skydd och stöd för utsatta
4. Tillsätt målsägandebiträde/särskild företrädare
5. Snabbt agerande
6. Fungerande samverkan

Statens offentliga utredningar (SOU)

Nationell strategi

- Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck (SOU 2015:55)
- Nationell samordnare mot våld i nära relationer (SOU 2014:49)
- Jämställdhetsutredningen (SOU 2015:86)
- Kommer beslut (skrivelse) av regering och beslut i Riksdagen under november 2016
- Barnkonventionen ska bli lag SOU 2016:19 (2018)

Nationell strategi

- Mot mäns våld mot kvinnor
- Hedersrelaterat våld och förtryck
- Prostitution och människohandel

- SOU 2015:55 (SOU 2014:71)

- Remissinstanser 100 myndigheter och organisationer

- Beslut på regeringssammanträde den 17 november 2016
- Behandlas i Riksdagen 2016

Nationell strategi

En tioårig nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Regeringens åtgärdsprogram 2017-2020

Regeringens bedömning: Strategins politiska målsättningar är:

- ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld,
- förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn,
- effektivare brottsbekämpning samt
- förbättrad kunskap och metodutveckling.

www.regeringen.se

Vad kan socialtjänsten och skolan utveckla

- Politiker och chefer som tar ansvar
- Alla – Bör ha kunskap om HRV problematiken
- Alla – Bör ha kunskap om lagstiftning, föreskrifter och MR
- Några – Särskild kompetens

- Klara rutiner
- Snabbt bemötande - Kontinuitet
- Se, lyssna och agera

- Utgå från utsattas situation - Barnperspektiv
- Anmäl – Utred – Stöd - Skydd
- Samverka
- Långsiktighet och uppföljning

Vad kan socialtjänsten utveckla, forts

- Vid vanliga barnavårdsutredningar - var uppmärksamma kring HRV-problematiken
- Utred syskon
- Tänk på att bröder, systrar kan utsätta syskon för hot/våld men också själva vara utsatta
- Uppmärksamma hot, förtryck och våld mot homo-bi- och transsexuella personer
- Tänk på skyddsaspekterna
- Gör risk/skyddsbedömningar
- Insatser utifrån de utsattas behov

Vad kan socialtjänsten utveckla forts.

- **Långsiktighet – strukturerat arbete över tid – uppföljning av insatser**
- **Förebyggande arbete på olika nivåer
Information, råd och stöd
till verksamheter för ungdomar – föräldrar
till ytterst skydd**
- **Strukturerad samverkan med andra Skola-Polis-Sjukvård-Ungdomsmottagning-Organisationer**

Vad kan socialtjänsten och skolan utveckla forts.

MOD

VÅGA SE, VÅGA FRÅGA, VÅGA AGERA

INGE HOPP

TA STÄLLNING FÖR ALLA UTSATTA BARN, KVINNOR OCH
MÄN

SÅ ATT DERAS BEHOV OCH RÄTTIGHETER TILLGODOSES NU